

Velké a malé příběhy moderních dějin

Muž ve věku 47 let, původem Čech. Má vysokoškolské vzdělání a pracuje jako podnikatel. Do dvanácti let bydlel na Moravě, poté se s rodinou odstěhoval do Prahy.

Jak jste prožíval období mezi 70. a 80. lety? Jaké jsou vaše zkušenosti s režimem?

To mi bylo mezi 7 a 17 lety. Bydlel jsem s rodiči na Moravě ve mlýně, který postavil můj děda. Do dvanácti let jsem si politickou situaci nijak neuvědomoval. Z vyprávění rodičů vím, že ve mlýně, který postavil můj děda, provozoval můj táta mlynářskou činnost do 50. let. Pak mu provoz mlýna zastavili, nicméně nás nechali v tom mlýně bydlet a neznárodnili nám ho. Od té doby jezdil náš táta do Brna do státního mlýna mlít a musel vstávat ve čtyři hodiny ráno. V 70. letech jsme se přestěhovali do Prahy, ale nikdy jsem vyhraněný odpor vůči socialistickému zřízení neměl, protože všichni jsme v tom žili a už si to ani moc nepamatuji, ale nijak zvlášť jsme proti tomu nebyli. Akorát se stále diskutovalo o tom, že to socialistické zřízení není ekonomicky životaschopné. Můj vztah k tomu starému režimu je záporný. Já sám jsem zjistil, že není něco v pořádku, ve svých čtrnácti letech, když jsem byl na brigádě ve východním Německu. Projížděl jsem zónu mezi východním a západním Berlínem, a když jsem se podíval vpravo, viděl jsem krásné budovy, čisto a naopak vlevo byly zříceniny a špína. Další zážitek: to už jsem byl na vysoké škole, a protože mě nebavilo se organizovat v SSM a v podobných socialistických organizacích, ztratil jsem v prvéku na průmyslovce průkazku, a protože jsem neustále studoval, chodil za děvčaty nebo jsem sportoval, tak jsem si do té ztracené průkazky samozřejmě nemohl lepit takzvané svazácké známky a na základě toho mě vyloučili ze SSM. A potom jsem chtěl jet ve druháku do Jugoslávie a oni se mě zeptali: no a zdalipak jsi, když chceš jet do Jugoslávie, ve Svazu socialistické mládeže? A já jsem řekl, že jsem potratil průkazku, a že teda jako moc nejsem. A oni na to: no, když sis nenašel cestu do Svazu socialistické mládeže, tak nikam nepojeďš. Přesto jsem tu výjezdní doložku nakonec dostal a do toho Chorvatska jel. To byly takové další body, kdy jsem jakoby tušil, že není něco v pořádku se socialistickým zřízením. Poprvé mně to vykládali naši, že jim sebrali mlýn, podruhé to bylo, když jsem projížděl zónou mezi východním a západním Berlínem, potřetí, když mě nechtěli pustit do Jugoslávie, a počtvrté v rámci vysoké školy, když jsme studovali pět let takzvaný marxismus-leninismus. Tomu se věnovalo na vysoké škole hodně času. A mně se ty marxisticko-leninské poučky zdály opravdu poměrně blbě a vůbec jsem tomu nerozuměl. A když jsi třeba neudělal marxismus-leninismus, tak jsi mohl klidně vyletět ze školy. Takže to nebyla žádná legrace. Jednalo se o to, že se řídíme leninskými poučkami, a já jsem někde slyšel, že ty Leninovy poučky se některé reformovaly, a tak jsem na zkoušce řekl, když mě zkoušeli z toho marxismu-leninismu, že ty Leninovy poučky se musí neustále modifikovat, a to když jsem vyřkl, tak ta profesorka řekla: ježíš, to jsou věci, které se vůbec nemůžou modifikovat. Došlo mi, že jsem řekl něco totálně špatného. Dostal jsem trestný referát, že jsem měl vypsát nějaké statě z těch knížek, které Lenin napsal. No a já jsem zašel do knihovny a vytáhl jsem si ty knihy. A když jsem v tom začal číst, a protože jsem četl celkem moudré knížky a teďka jsem si vytáhl tady ty statě, tak mi to připadalo jako totální nesmysl jeden vedle druhého. A já jsem nedokázal z těch tlustých knížek vytáhnout jedinou myšlenku, která by byla použitelná. Mně se to zdálo jako totální pavěda. A to byl další bod, kdy jsem si říkal, že asi není něco úplně v pořádku. Nicméně, akorát mně to vždy přišlo divné, ale nijak zvlášť jsem se nad tím nezamýšlel. Snažil jsem se udělat zkoušky. A ten referát jsem nakonec udělal tak, že tu knížku jsem otevřel na dvacáté stránce, opsal nějakou srozumitelnou větu, potom jsem vzal dalších takových třicet stránek, našel tam srozumitelnou větu, přepsal a takhle nějak celý referát napsal, až to byla snůška nesouvislých a nesrozumitelných vět a takhle jsem to odevzdal bez jakékoliv myšlenky. A tomu marxisto-leninistovi, co mě zkoušel, se to líbilo. Kromě toho, že jsem byl jeden rok ve Svazu socialistické mládeže a že se mi ta organizace totálně nelíbila, protože vždy ji vedl ten, kdo neměl moc znalostí a na základě politické kariéry si dělal nějaké body, jako to přesně bylo v naší třídě na

průmyslovce, že se toho chytil totální tupec, který právě díky této funkci prolézal z jednoho roku do druhého a měl takové politické výkřiky, což mě vůbec neoslovovalo, jsem se politikou nijak nezabýval.

Jak byste popsal atmosféru roku 1989? Přinesl tento rok nějaké změny?

Už před 17. listopadem bylo vidět, že se něco chystá. V roce 1987 jsem byl na vojně a tam jsem zažil první demonstraci lidí proti totalitnímu režimu a viděl jsem poprvé bílé přílby těch zasahujících policistů, a to už jsem tušil, že se blíží nějaká zásadní změna. A v roce 1989 po listopadu to chytlo obrovský vítr a všichni jsme byli nadšení, všichni jsme věděli, že to končí, a všichni jsme šli na náměstí a zvonili těm přiblíženým komunistům, který už nevím, jak se jmenovali. Po stránce kulturní, v televizi byly dva programy, tam běžely neustále ruské filmy nebo slovenské inscenace a jenom zřídkakdy se objevil v kině nějaký film a vždy, když se to stalo, tak na to byly obrovské fronty a musely se objednávat lístky čtrnáct dní dopředu, jako si pamatuji na Amadea od Formana. To nebylo jen tak se na to dostat. To sis musel někde pod rukou sehnat lístky od nějakého veksláka a pak ses mohl jít na to podívat. Byli jsme uzavřeni světu a otevřeni pouze na východ a cpali do nás ruské válečné filmy a různé politické inscenace a na tu televizi se na základě toho dalo jen těžko dívat. Dobré byly české komedie, které už v té době byly na nějaké úrovni a byly apolitické. Ohledně nedostatkového zboží, tak to bylo něco neuvěřitelného. To když si chtěl někdo koupit rifle, tak si mohl jít přes noc stoupnout před tuzex a čekat na to, aby si mohl koupit rifle. To si nejdřív musel sehnat od veksláka bony a pak si mohl jít koupit rifle.

Stal jste se účastníkem listopadové revoluce? Který politik pro vás byl důvěryhodný?

Po 17. listopadu jsme na demonstraci chodili všichni. To byly obrovské zástupy na Letné a na Václaváku a tam chodili všichni, zvonili klíčema a všichni jsme na sebe byli hodní a byli plní očekávání, jak to všechno bude perfektní a jak ti komunisti už nebudou. Cítil jsem, že po stránce ekonomické a ideové je tento režim nesmysl, ale že bych organizoval nějaký odboj, to ne. Nejdůvěryhodnější pro mě byl Klaus, protože já jsem byl založený na tu ekonomickou stránku věci a to, co říkal, a to, co dodnes říká z hlediska tržního hospodářství, mi vždy připadalo, že má hlavu a patu.

Co pro vás bylo zlomovým okamžikem?

Jestli si na něco vzpomenu. Asi ta demonstrace na Letné. Zvonil jsem klíčema a poslouchal Jaroslava Hutku. Byla tam spousta lidí, mluvil tam Havel, Hutka, tehdejší premiér Adamec... bylo to takové jasné, že ta změna už přijde.

Jak se liší současná společnost od doby před rokem 1989?

Současná společnost je demokratická. Tehdy to všechno bylo řízené komunistickou stranou a tím, že každý se bál nějakých represí a na základě toho se řídil stát. Stát byl řízený jednou stranou, která sice moc získala demokratickou cestou, ale upevnila si ji totalitními metodami. A protože ten režim nebyl postaven na základě tržních mechanismů konkurence jednotlivých výrobních podniků proti sobě, a přestože jsme měli velký základ z první republiky, tak samozřejmě na základě téhle zvrácenosti, že všechno řídí jedna strana a všechno naplňuje jedna strana a všichni budou podle toho plánu vyrábět a všichni se budeme mít dobře, tak samozřejmě tohle nemohlo ekonomicky fungovat. Teď je větší svoboda, a jestli někdo něco umí, tak se s tím buď prosadí, nebo neprosadí.

Jak nyní s odstupem času vnímáte sled dřívějších událostí?

Já si myslím, že se stalo, co se stát mělo, a stalo se to tím nejlepším způsobem, jakým se to stát mohlo. Bylo to bez násilí, ten přechod k demokracii byl opravdu sametový a dneska to vnímám tak, že lépe už to ani proběhnout nemohlo. Akorát mě zarazí, že po dvaceti letech, což by mě nikdy nenapadlo, mají komunisti 13 procent ve volbách. Já jsem si myslel, že jak byli všichni nadšení, tak komunismus musí chcípnout, ale to jsem se spletl. Ale to už věděl kdysi Masaryk, který říkal, že komunismu se už nikdy nezbavíme. A víš, proč se ho nezbavíme? My se ho nezbavíme z toho důvodu, že je postaven na

špatných vlastnostech lidí. Komunisté hlásají, že když má někdo hodně, tak my mu to musíme sebrat. Ale zapomněli, že tito lidé právě vytvářejí hodnoty.

Co vám z listopadových dnů utkvělo nejvíce v paměti?

Já si pamatuji pořád na ty bílé helmy, jak běhaly po tom Václaváku. Tehdy jsem pochopil, co to je ta totalita. Do té doby jsem totalitu vůbec nevnímal, když jsem se v ní narodil. Ale až na tom Václaváku, když se tam oblevily ty bílé helmy a s těma pendrekama mlátily lidi, tak tehdy jsem pochopil, co je to totalita. To mi bylo na základě těch indicií z minula a toho, co jsem v dané chvíli na tom Václaváku viděl, jasné, že je to špatně. Dnes, když se řekne totalita, tak se mi vybaví ta bílá helma.

Analýza rozhovoru: Myslím si, že ten, kdo tuto nepříznivou dobu nezažil, si asi stejně těžko jako já dokáže představit věci, které se děly. Všechno to omezování a nedemokratické prostředky snad nikdy nemohly vést k prosperujícímu státu a vzhledem k tomu, že už se lidé v minulosti jednou přesvědčili, že socialismus není dobrá cesta, mě také hodně překvapuje, že má v dnešním světě takový úspěch. Avšak vždy se asi najde někdo, komu se bude líbit představa toho, že když má někdo víc než on, tak mu to stát sebere a budou mít oba stejně. Nyní je na mladé generaci, aby byla seznámena s tímto problémem, který zde byl (je), a zajistila, aby se chyby z minulosti již neopakovaly.